în note actele cu conținut asemănător sau le-au redat fie integral, fie fragmentar, pe cele care, referindu-se la aceeași chestiune, au cuprins diferit. În aceste condiții, volumul se înfățișează ca o foarte cuprinzătoare culegere de documente privind relațiile agrare din Moldova.

Problematica volumului și criteriile după care a fost întocmit sînt prezentate cititorilor în prefața semnată de V. Mihordea. Un indice cronologic, cu unele regeste totuși prea dezvoltate și contaminate uneori de limbajul epocii, un glosar și un indice de nume întocmit sub conducerea lui Alex. Gonța constituie anexele volumului.

I. C.

VALENTIN AL. GEORGESCU · *Preemțiunea în istoria dreptului românesc. Dreptul de protimisis în Țara Românească și Moldova*, Buc., Ed. Academiei R. S. România, 1965, 416 p.

Protimisisul, una dintre problemele cele mai importante ale vechiului drept românesc, a reținut deseori în trecut atenția istoriografilor dînd naștere unei foarte bogate literaturi. Dacă aportul vechii istoriogrfaii în cercetarea unor aspecte ale acestei probleme și în sistematizarea materialului documentar trebuie luat în considerație, concluziile la care ea a ajuns sînt, adesea, greșite datorită, mai ales, metodei de cercetare folosite. În noua istoriografie protimisisul s-a bucurat de același interes din partea specialiștilor, fiind studiat atît în cadrul unor lucrări cu caracter general, cît și în altele special consacrate, dar o cercetare de ansamblu asupra acestei probleme ne lipsea. Ea e întreprinsă de Val. Al. Georgescu în lucrarea pe care o prezentăm cititorilor.

Autorul urmărește dezvoltarea protimisisului în Țara Românească și Moldova, cercetările sale asupra Transilvaniei fiind în curs, de la origini pînă la mijlocul sec. al XVIII-lea. Instituția e studiată în funcție de condițiile social-economice care i-au determinat evoluția, subliniindu-se legătura ei cu diferite clase și pături sociale în fiecare etapă de dezvoltare a acesteia. Căci protimisisul ca și alte instituții juridice a îndeplinit simultan sau succesiv funcțiuni de clasă diferite, fiind uneori un mijloc de apărare a țărănimii împotriva marilor feudali, alteori servind tendințele de acaparare funciară ale acestora din urmă.

Prima parte a lucrării e consacrată apariției dreptului de protimisis în obștea sătească, dezvoltării acestei instituții în perioada feudalismului timpuriu și dezvoltat și structurii ei juridice, sub formele relativ stabilizate, din epoca regimului nobiliar și din prima parte a celui fanariot. Evoluția dreptului de protimisis în perioada descompunerii feudalismului și a apariției relațiilor de producție capitaliste e studiată în cea de-a doua și cea mai întinsă parte a cărții (peste 200 pagini). Cercetarea este structurată aici în funcție de natura materialului documentar, fiecărui monument juridic consacrîndu-i-se un capitol sau o secțiune de capitol, din care însă nu lipsește analiza dezvoltării protimisisului în documentele practicii judiciare. În această parte a lucrării sînt analizate, pentru prima dată într-o cercetare monografică a problemei, dispozițiile privitoare la protimisis într-o serie de texte juridice și hirsoave normative puțin valorificate pînă în prezent. Desființarea dreptului de protimisis și supraviețuirea unor forme ale acestuia fac obiectul cercetării celei de-a treia părți a cărții.

Sistematic și documentat, studiul lui Val. Al. Georgescu constituie o valoroasă contribuție la cercetarea unei importante instituții de drept feudal românesc, a cărei evoluție în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea și sec. al XIX-lea oferă date deosebit de interesante pentru înțelegerea procesului de trecere de la feudalism la capitalism în Țările Române.

I. C.